

Beslut

efter kvalitetsgranskning av undervisning i
yrkesämnet djur vid Realgymnasiet Borås i
Borås kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av undervisning i yrkesämnena ellära och djur. Syftet är att undersöka och bedöma om eleverna på gymnasieskolans yrkesprogram ges förutsättningar att uppnå ett gott yrkeskunnande.

Den övergripande frågeställningen, med underliggande bedömningsområden, är:

I vilken utsträckning utformas undervisningen i yrkesämnet för att eleverna ska kunna utveckla ett gott yrkeskunnande?

- *Hur väl bidrar arbetsuppgifterna till utveckling av yrkeskunnande?*
- *Hur väl bidrar undervisningens genomförande till utveckling av yrkeskunnande?*

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen.

Kvalitetskriterierna är Skolinspektionens uttolkning av *författningar inom skolområdet, Skolverkets allmänna råd, forskningsöversikter* samt den erfarenhet som Skolinspektionen har fått genom sin samlade *tillsyns- och granskningsverksamhet*. I framtagande av kvalitetskriterier har Skolinspektionen i denna granskning också inhämtat synpunkter från branschrepresentanter. Avgränsningar har gjorts inom respektive bedömningsområde. Skolinspektionen gör i sin granskning därför inte anspråk på att vara allomfattande.

Granskningen genomförs i 28 slumpvis utvalda skolor. I urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. På 14 av dessa skolor granskas undervisningen i ämnet ellära på el- och energiprogrammet och på 14 skolor granskas undervisningen i ämnet djur på naturbruksprogrammet. Realgymnasiet Borås, med Lärande i Sverige AB som huvudman, ingår i denna granskning.

Skolinspektionen besökte Realgymnasiet Borås den 8-9 april 2019. Besöket genomfördes av Anette Hamerslag och Olivia Öberg. Intervjuer med elever i samtliga årskurser, fyra undervisande lärare, och rektor har genomförts, samt två olika lektionsobservationer.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

I detta beslut ger Skolinspektionen sin bedömning av det granskade området. Därefter följer en motivering till de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat inom ramen för granskningen.

Skolinspektionens bedömning

Ämnet djur bidrar tillsammans med andra ämnen på programmet till utbildningens mål och till elevernas utveckling av yrkeskunnande. Bedömningen av hur väl arbetsuppgifterna bidrar till utveckling av yrkeskunnande tar i denna granskning sin utgångspunkt i både i yrkesspecifika kunskaper och mer generella kunskaper och färdigheter, s.k. nyckelkvalifikationer.¹ En bedömning görs även av hur undervisningens genomförande bidrar till yrkeskunnande.

Hur väl bidrar arbetsuppgifterna till utveckling av specifika yrkeskunskaper?

Skolinspektionen bedömer att arbetsuppgifterna delvis ger eleverna möjligheter att utveckla specifika yrkeskunskaper.

Skolinspektionens sammanfattande motivering till bedömningen är att arbetsuppgifterna är utformade utifrån ämnets syfte och att de genomförs på ett verklighetsnära sätt där eleverna ges möjligheter till praktisk träning och utveckling av förståelse.

Arbetsuppgifterna ger eleverna möjligheter att utveckla förmågor att sköta och hantera djur, utrustning och anläggningar. Eleverna får hantera relevanta redskap och verktyg samt ges möjligheter att utveckla ett yrkesspråk. Etik och säkerhet samt lagar och bestämmelser som rör djurhållning omfattas av arbetsuppgifterna. Granskningen visar samtidigt att elever som går inriktning djur med yrkesutgång mot häst nästan enbart får sköta och hantera hästar.

Arbetsuppgifterna ger eleverna möjlighet att sköta och hantera djur och anläggningar

Av skolans inskickade dokumentation samt elev- och lärarintervjuerna framgår arbetsuppgifter där eleverna tränas att bedöma djurens välmående och eventuella avvikelser samt hur anläggningar bör anpassas efter djurens behov. I flera av kurserna ingår att på olika sätt utreda, undersöka och beskriva djurens naturliga beteenden och relatera detta till djurens möjligheter i olika hägn för att till exempel se hur dessa kan berikas. Exempelvis får eleverna i kursen sällskapsdjur 2 göra en etologisk studie där de observerar en art i djurparken och noterar hur mycket tid djuren lägger på olika beteenden. Sedan jämför eleverna resultatet med information de inhämtat om artens naturliga beteenden och reflekterar över hur miljön kan förbättras för djuren i hägnet.

Av elev- och lärarintervjuerna, lektionsobservation, samt skolans inskickade dokumentation framkommer att etik och säkerhet lyfts fram i undervisningen, genom bland annat regler, förordningar och praktiska arbetsuppgifter. Eleverna beskriver att de haft genomgång av regler och i hur de visar djuren respekt. I programmets examensmål står att utbildningen ska ge eleverna möjlighet att ta ställning i etiska frågor och kunna omsätta sina ställningstaganden i praktisk handling.² Exempelvis framgår av en lektionsobservation att arbetsuppgifterna omfattar etiska frågor såsom hantering av sjuka djur, avlivning, behov av forskning samt en mediabild av hur djurparken hanterar djur. Elever på djurvårdsprofilen beskriver att de exempelvis får reflektera kring hur olika etiker hade

¹ Skolverket (2011). *Bedömning i yrkesämnen - dilemman och möjligheter*. Stockholm: Fritzes.

² Skolverket (2011). *Gymnasieskolan 2011*. Stockholm: Fritzes.

ställt sig till frågan om en hund som varit med om en olycka skulle få opereras. I uppgiften tar eleverna även hänsyn till sina kunskaper om hundens möjligheter att utföra sina naturliga beteenden. Inom kursen djur - specialisering (vilda djur) får eleverna bland annat lära sig om hur man slussar rovdjur. Enligt programmets examensmål ska eleverna ges kunskaper om de bestämmelser som reglerar stora delar av yrkesområdet.³ Skolinspektionens granskning visar att lagar och bestämmelser är en del av elevernas arbetsuppgifter i ämnet djur. Av elev- och lärarintervjuer, inskickad dokumentation samt lektionsobservation framgår att eleverna till exempel arbetar med djurskyddsförordningen och miljöaspekter samt att de exempelvis får uppgifter kopplade till hygien och smittskydd. I arbetsuppgifterna får eleverna även göra ritning och plan för fiktivt bygge av olika sorters hägn utifrån olika lagar och regler.

Av elev-, lärar- och rektorsintervjuerna framgår att arbetsuppgifter sker i lokaler och miljöer som är relevanta för flertalet kurser inom ämnet djur. Eleverna berättar att de är på APL i djurbutiker, ridhus eller lantgårdar. Exempelvis beskriver en elev att kursen djur i zoohandel handlar om hur helheten fungerar och inte bara om att stå i kassan. Eleverna som går djurvårdsprofil berättar att de två gånger i veckan är på djurparken, att de är på studiebesök på zoohandel, illeruppfödning och ett tropikhus. Det framkommer även att skolan ska utöka med en smådjursavdelning hösten 2019.

Elev- och lärarintervjuer samt lektionsobservationer visar att eleverna använder och får lära sig att hantera olika sorters relevanta redskap och verktyg. Av intervjuerna framgår att arbetsuppgifterna handlar om att utveckla förtrogenhet med både vanliga, och mer specifika, verktyg och redskap vid skötsel av djur och anläggningar. Bland annat lyfts vikten av att kunna hantera vanliga verktyg som skottkärror, vågar och sopkvastar samt mer djurspecifik utrustning som grimmor, hönät och akvariepumpar. Eleverna möter även olika sorters verktyg som högtryckstvättar och ryktborstar, olika mätinstrument som exempelvis hydrometer samt skyddsutrustning som hjälm, handskar och skyddsskor. Djurparken har ett datorsystem kopplat till anläggningarnas klimat. Det skulle kunna höja elevernas yrkeskunnande ytterligare om även detta omfattades av ordinarie undervisning. Vikten av att möta olika sorters utrustning framgår av lärarintervjun. Ergonomisk medvetenhet lyfts i såväl elev- som lärarintervjuerna.

Arbetsuppgifterna för elever som går djurvårds- och hundprofil ger möjligheter att praktiskt träna på skötsel av olika djur

Av elevintervjun och gruppintervjun med lärare framkommer att eleverna på djurvårds- respektive hundprofilen i årskurs 1 har APL inom kurserna sällskapsdjur 1 och 2 samt djurhållning en gång i veckan på en gård som finns i djurparken. Där finns kor, getter, kaniner och grisar. Eleverna beskriver att de får arbeta med det en vanlig djurvårdare gör, till exempel rengöra hägn, utfodra och berika miljön. Av intervjuerna med eleverna och med lärargruppen framkommer också att elever som går djurvårds- och hundprofil arbetar utifrån ett löpande schema där de i grupper har ansvar för klassrumsdjuren, två ödlor och en orm (med tillhörande foderinsekter). Eleverna beskriver i intervjun att de då bland annat städar terrarierna, utfodrar djuren, gör hälsokontroll, städar burarna och dokumenterar exempelvis luftfuktigheten.

³ Skolverket (2011). *Gymnasieskolan 2011*. Stockholm: Fritzes.

Arbetsuppgifterna för elever som går hästprofil är i hög utsträckning inriktade mot häst
 Av lärarintervjun framgår att eleverna som går hästprofil, inom kursen djurhållning enbart får undervisning om häst och hund. Arbetsuppgifter som omfattar hund är uteslutande teoretiska och behandlar exempelvis foderlära. Arbetsuppgifter som innebär träning av att praktiskt hantera djur omfattar enbart häst och inga andra djurslag. Inom ämnet djur läser elever i hästprofilen i årkurs 1 enbart kursen djurhållning. Det framkommer av gruppintervjun med lärare. För dessa elever kommer därför kursen djuren i naturbruket senare under utbildningen och enligt rektorn får eleverna då teoretisk undervisning främst om livsmedelsproducerande djur i uppgiften att följa ett livsmedel baklänges relaterat till djur som exempelvis ko, höns eller gris. Men praktiskt får eleverna enbart hantera hästar. Av gruppintervjun med lärare framgår också att rutinen att ta hand om klassrumsdjuren inte omfattar eleverna på hästprofilen. Läraren i kursen djurhållning berättar att alla eleverna som går hästprofil för närvarande är på en anläggning med hästverksamhet de dagar de har APL. Av elevintervjun framkommer att eleverna alltid gör sin APL där de sköter och hanterar hästar. Eleverna som går hästprofil lyfter under intervjun att det skulle vara bra att få lära mer om andra djur och även få besöka andra typer av gårdar.

Arbetsuppgifterna utvecklar elevernas yrkesspråk

Granskningen visar att arbetsuppgifterna i ämnets kurser även ger stöd för elevernas utveckling av yrkesspråk. I intervjun med lärarna framkommer att eleverna får möjligheter att formulera sig både muntligt och skriftligt, beskrivande och reflekterande, i olika arbetsuppgifter där de förväntas använda relevanta begrepp. I början av en kurs ger lärarna ut en ordlista med fackuttryck samt uppmuntrar eleverna att använda begreppen. Lärarna har också arbetat aktivt med att säkra att handledarna under praktiken tydligt ska sätta ord på vad som görs. Av inkommen dokumentation framgår att arbetsuppgifterna innehåller reflektionsuppgifter där eleverna får möjlighet att resonera, diskutera och använda fackspråk. Av elevintervjun framgår att de återkommande tränas på fackspråk både under de teoretiska och de praktiska delarna av undervisningen, och att eleverna förväntas använda korrekta begrepp.

Hur väl bidrar arbetsuppgifterna till utveckling av generella kunskaper och färdigheter av betydelse för yrkeskunnande?

Skolinspektionen bedömer att arbetsuppgifterna i hög utsträckning utformas så att eleverna får möjligheter att utveckla generella kunskaper och färdigheter av betydelse för yrkeskunnande.

Skolinspektionens samlade motivering till bedömningen är att arbetsuppgifterna i ämnet djur stödjer elevernas möjligheter att utveckla självständighet, initiativkraft, förmåga att planera, organisera och lösa problem. Utveckling av kommunikations- och samarbetsförmåga understöds också av arbetsuppgifterna. Dessa förmågor betonas också i naturbruksprogrammets examensmål.⁴

⁴ Skolverket (2011). *Gymnasieskolan 2011*. Stockholm: Fritzes.

Eleverna utvecklar självständighet och initiativkraft samt förmågor att planera, organisera och lösa problem

I gruppintervjun med lärare betonas vikten av att börja tidigt med arbetsuppgifter som stimulerar elevernas initiativkraft och elevernas kritiska tänkande. Det görs bland annat genom att arbetsuppgifterna utformas öppet så att eleverna ges möjligheter att lösa uppgiften på olika sätt och att eleverna får reflektera över syftet. Av elevintervjun framgår att eleverna i hög grad uppmuntras att ta initiativ, samtidigt som det betonas att det inte får bli farligt. Eleverna och lärarna beskriver också arbetsuppgifter som är utformade för att successivt öka deras möjligheter att bli alltmer självständiga, från teori till studiebesök till design av hägn och berikning. De beskriver även arbetsuppgifter med dilemman och problemlösning. Bland annat ska eleverna både ta hänsyn till djurets behov av att vara ifred och djurparkens behov av att synliggöra djuren för besökarna. Bland inskickad dokumentation finns exempel på arbetsuppgifter som innebär att göra planeringar, beskriva samband och dra slutsatser kring hur olika handlingsalternativ kan få olika konsekvenser för olika djurslags beteende.

Kommunikations- och samarbetsförmåga utvecklas

Av elev- och lärarintervjuer framgår att arbetsuppgifterna stödjer eleverna i utvecklingen av kommunikations- och samarbetsförmåga. Av gruppintervjun med lärare framgår att eleverna ofta får arbeta i grupp för att utveckla dessa förmågor och för att lära sig arbeta med olika personer. Lärarna trycker på att det är viktigt inför det kommande yrkeslivet då man inte alltid kan välja vilka man ska arbeta ihop med. I elevintervjun bekräftas att samarbete är något de arbetar mycket med, även om de inte alltid uppfattat att de fått specifika arbetsuppgifter där det varit huvuduppgiften. Av inkommen dokumentation framgår att det ingår i arbetsuppgifter att eleverna på olika sätt, både beskrivande, förklarande och reflekterande, formulerar sig muntligt och skriftligt kring olika kunskapsområden. En av lektionsobservationerna visar också exempel på att eleverna får träna på att muntligt presentera sin häst utifrån stamtavla och signalement.

Hur väl bidrar undervisningens genomförande till utvecklingen av yrkeskunnande?

Skolinspektionen bedömer att undervisningens genomförande delvis bidrar till elevernas yrkeskunnande.

Skolinspektionens samlade motivering till bedömningen är att undervisningen i ämnet djur är varierad och strukturerad. Praktik och teori länkas delvis samman. Vidare genomförs undervisningen med aktivt lärarstöd där hänsyn tas till varje elevs behov och förutsättningar. Undervisningen genomförs så att elever stimuleras och ges stöd, men det är inte tydligt att alla elever utmanas så långt som möjligt. Eleverna görs till delar delaktiga i undervisningen.

Undervisningen genomförs med aktivt lärarstöd och är strukturerad samt varierad

Det framgår av lektionsobservationerna och lärarintervjuerna att undervisningen genomförs med aktivt lärarstöd där syfte och tillvägagångssätt tydliggörs för eleverna. Lektionerna följer en struktur med introduktion, genomförande och avslutning. Arbetsuppgifter noteras på tavlan och bockas av vartefter de genomförs.

Vid lärarintervjun lyfts även vikten av att förmedla syftet bakom arbetsuppgifterna till eleverna. Av lektionsobservationerna framgår exempel på att lärarna ger eleverna stöd i att komma igång med arbetsuppgifter genom konkreta instruktioner samt stödjer eleverna under arbetets gång genom att ställa öppna frågor. Lärarna ger även konkret återkoppling samt beröm kopplat till elevernas prestationer.

Granskningen visar att det finns en variation mellan olika arbetsuppgifter och arbetssätt. Av elev- och lärarintervjuerna framgår att undervisningen organiseras så att det finns en växling mellan enskilt arbete, arbete i par eller grupp och helklassundervisning. Det finns också en växling mellan förmedlande metoder som genomgångar och mer interaktiva metoder som diskussioner och samtal. I gruppintervjun med lärare lyfts att variation underlättas av tillgång till olika djur i djurpark och stall samt olika material som skelett, genomskinliga plastdjur, autentiska verktyg och anläggningar med djur.

Både lärarintervjuerna och observationerna visar att lektioner ofta inleds med teoripass, fortsätter i stall eller djurpark för att sedan avslutas med exempelvis reflektioner i helklass eller grupparbete. Av lärarintervjun framgår att det som pågår och är aktuellt i exempelvis djurparken byggs in i undervisningen. Eleverna beskriver att teori och praktik varvas, att det behövs teoretiska förkunskaper när djur ska hanteras. De uppger även att de har användning av teorin de lärt sig på kurserna när de har APL, att den praktiska förmågan tränas och utvecklas med stöd av teoretiska kunskaper och reflektion.

Av inskickad dokumentation framgår även ett exempel på en teoretisk arbetsuppgift för elever som går hästprofil där erfarenheter och kunskaper från bland annat APL ska tas tillvara. Elever från djurvårdsprofilen upplever däremot inte att de har några uppgifter från kurserna att arbeta med på APL. Rektorsintervjun visar att APL utgör hälften av många av djurkurserna och lärarna berättar att eleverna har en APL-handbok som inkluderar alla kurser så handledaren kan göra en bedömning av hur eleverna arbetar och att APL möjliggör träning på olika delar från kurserna. Det framkommer emellertid inga exempel i intervjuerna på hur handboken används för att stötta elevernas reflektioner. Teori och praktik skulle kunna länkas samman i än högre grad genom att även eleverna i djurvårds- och hundprofilerna får konkreta arbetsuppgifter med sig ut på APL. Den sammanlänkningen skulle även i högre grad kunna utvecklas genom att eleverna ges i uppgift att reflektera teoretiskt över praktiska erfarenheter. På så vis skulle dessa praktiska erfarenheter i än högre grad kunna stötta utvecklingen av den teoretiska förståelsen.

Undervisningen tar till delar hänsyn till elevers behov och förutsättningar

I gruppintervjun med lärarna lyfts att tillgången till djur kan bidra till att motivera eleverna, även om det inte alltid upplevs som enkelt för alla lärare att motivera dem. Lärarna beskriver att det inte är vanligt att eleverna skiljer sig mycket avseende hur snabba de är eller om de behöver mer utmaningar. Eleverna upplever att de uppmuntras att ta egna initiativ. Både elev- och lärarintervjuer visar att eleverna kan få komplett-erande arbetsuppgifter, men det framkommer inga tydliga exempel på när elever med ett högre kunnande och lätt att lära får arbetsuppgifter som är mer utmanande utifrån ämnet djur.

Det framgår av gruppintervjun med lärarna att de anpassar undervisningen och ger stöd, till exempel genom att utforma uppgifter med tydliga ramar. Lärarna beskriver hur de arbetar successivt för att stötta elevernas utveckling samt att de utnyttjar möjligheten att

eleverna ska stötta varandra i grupp och ta allt mer ansvar med stigande ålder och kunskap. Av både elev-, lärar- och rektorsintervjun framkommer att det finns ett system med mentorer som bistår om eleven behöver stöd. Rektorn beskriver att en representant för elevhälsoteamet, där mentorerna är delaktiga, regelbundet träffar arbetslaget för stöttning kring extra anpassningar och särskilt stöd.

Eleverna görs till delar delaktiga i undervisningen

Gruppintervjun med lärarna och inskickad dokumentation visar att eleverna ofta får möjlighet att utifrån intresse välja vilket djurslag de ska arbeta med när de ska lösa olika arbetsuppgifter. Detta framkommer av elevintervjun liksom att eleverna får möjlighet att påverka hur deras kunskaper ska bedömas. Det saknas däremot rutiner för hur lärarna följer upp undervisningen tillsammans med eleverna på ett mer enhetligt sätt. Eleverna uppger att det är vanligt att det görs uppföljningar efter kurserna, vilket i sin tur påverkar kursen nästkommande år. Eleverna kan dock inte ge exempel på hur deras synpunkter har påverkat kurserna. Gruppintervjun med lärarna visar att åtminstone en lärare använder så kallade "exit-tickets", med vilket här avses ett anonymt skrivande där elevernas synpunkter tas till vara.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden.

- **Rektorn behöver se till att arbetsuppgifterna utformas så att alla elever oavsett profil ges möjligheter att utveckla förmågan att sköta och hantera flera olika djurslag.**

Skolinspektionen anser att arbetsuppgifterna och undervisningens genomförande inom ämnet djur bidrar till att utveckla ett gott yrkeskunnande hos eleverna inom hund-djurvård- och hästprofilen, men att detta bör utvecklas för att möjliggöra en bredare kunskapsbas hos hästeleverna avseende flera djurslag inom naturbruket.

Granskningen visar att möjligheterna för eleverna att praktiskt få sköta och hantera olika djurslag inom naturbruket är begränsade. Det framgår av lärare och rektorn att eleverna som går hästprofil får teori om andra djurslag men enbart får träna på att praktiskt hantera häst och inga andra djur inom kurserna djurhållning och djuren i naturbruket. Av gruppintervjun med lärare framgår också att rutinen att ta hand om klassrumsdjuren enbart omfattar eleverna på djurvårds- och hund-profilerna. Av elevintervjun framkommer även att eleverna som går hästprofil främst är på APL-platser med hästar.

I ämnesplanen framgår att ämnet djur behandlar skötsel av djur och anläggningar. Exempel på djur som behandlas i ämnet är djur för livsmedelsproduktion och landskapsvård samt hästar. Eleverna ska genom praktiska övningar i undervisningen ges möjlighet att utveckla förmågan att hantera och sköta djur och anläggningar samt teknisk utrustning. I kursplanen för djurhållning, som eleverna på hästprofilen vid Realgymnasiet Borås

läser i årskurs 1, anges bland annat att undervisningen ska omfatta olika djurgrupper och deras beteende i samband med tillsyn och skötsel. I kursplanen för djuren i naturbruket, som eleverna läser i årskurs 2, framgår att undervisningen bland annat ska behandla djurslag inom naturbruket och deras betydelse. I det centrala innehållet framgår också att arbetsuppgifter bland annat ska omfatta hantering av naturbrukets djur, utfodring och foderhantering med adekvat teknisk utrustning.

För att eleverna på hästprofilen ska få den bredd avseende skötsel och hantering av djur som ämnets syfte och kursplanerna för ovanstående kurser beskriver behöver eleverna få träna på skötsel och hantering av olika, i naturbruket förekommande, djurslag. Liksom de anläggningar och den utrustningar som förknippas med dessa. Granskningen visar att det finns förutsättningar för sådan undervisning på skolan då övriga profiler, mot djurvård och hund, har undervisning som innebär arbete med olika djurslag.

- **Rektorn behöver se till att undervisningen utformas så att alla elever utmanas för att nå så långt som möjligt.**

Skolinspektionen anser att undervisningen utformas så att eleverna ges stöd utifrån sina behov. Det framkommer även att det finns ett system med mentorer som bistår om eleven behöver stöd och att elevhälsoteamet regelbundet träffar arbetslaget för stöttning kring extra anpassningar och särskilt stöd. Det framgår även att tillgången till djur kan bidra till att motivera eleverna, även om det inte alltid upplevs som enkelt för alla lärare att motivera dem.

Både elev- och lärarintervjuer visar också att eleverna kan få kompletterande arbetsuppgifter. Däremot framkommer inga tydliga exempel på när elever med högre kunskapsnivåer lättare att lära får arbetsuppgifter som är mer utmanande utifrån ämnet djur. Eleverna berättar att de däremot hinner göra mer. Exempelvis hinner de mocka fler boxar eller får göra saker de upplever vara roligare, som att miljöberika eller studera djuren. Granskningen visar därmed att undervisningen kan utvecklas för att i högre utsträckning utmana de elever som har ett högre kunskapsnivå.

Enligt skollagen ska alla elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande för att utifrån sina egna förutsättningar kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.⁵ För att möta de elever som behöver utmanas kan lärarna i högre utsträckning behöva utforma utmanande arbetsuppgifter som en självklar del av undervisningen. Vikten av en kognitivt utmanande undervisning och möjligheter till fördjupning likväl som till återkoppling kring arbetsuppgifter och kunskapsutveckling är något som lyfts som viktigt i undervisningen av högpresterande elever.⁶

⁵ Skollagen (2010:800) 3 kap. 3§.

⁶ Skolinspektionen (2018). Utmanande undervisning för högpresterande elever.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 31 januari 2020 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se, eller per post till, *Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm*. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400–2018:7901) i de handlingar som sänds in.

I ärendets slutliga handläggning har utredare Olivia Öberg deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

X Lars Thornberg

Beslutsfattare

Signerat av: Lars Thornberg

X Anette Hamerslag

Föredragande

Signerat av: Anette Hamerslag

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/undervisning-i-yrkesamnena-ellara-och-djur/>

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Realgymnasiet Borås är en fristående gymnasieskola med Lärande i Sverige AB som huvudman. Skolan har 133 elever varav 122 är inskrivna på naturbruksprogrammet, med inriktning djur eller skog. De kurser som skolan erbjuder inom ämnet djur är djurhållning, sällskapsdjur 1 & 2, djur i zoohandel, djuren i naturbruket och djur - specialisering (vilda djur). APL utgör hälften av timmarna i alla djur-kurserna, förutom kursen sällskapsdjur 1 där 75 timmar genomförs på skolan och 25 utgörs av APL

Huvudmannen för skolan har ett koncept där Realgymnasierna erbjuder olika programfördjupningar i djurinriktningen, vilket styr vilka kurser (utöver de som är obligatoriska) som ingår i elevernas utbildning. På gymnasiet i Borås erbjuds fördjupning inom djurvård, hund och häst.

Till hösten kommer skolan även att erbjuda programfördjupning inom djurpark, då de även planerar att skaffa en större smådjursavdelning. Tanken är då att det är eleverna som kommer att sköta djuren. I nuläget har skolan två ödlor och en orm. Beroende på profil möter eleverna i olika grad andra djur under APL, på djurparken, eller genom olika studiebesök.

Bilaga 2: Författningsstöd för tematisk kvalitetsgranskning av Undervisning i yrkesämnena ellära och djur

Ett antal bestämmelser i skollagens kapitel 3 får ny lydelse fr.o.m. 2019-07-01 och det framgår av kursivering efter paragrafen vilka bestämmelser detta gäller.

Skollag (2010:800)

3 kapitlet

Information om barnets och elevens utveckling

3 § Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav eller kravnivåer som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.

Ovanstående upphör att gälla 2019-07-01 då paragrafen får ny beteckning, 3 kap. 2 §. Lydelsen är i stort densamma men i första meningen förtydligas att "Alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans..."

Stöd i form av extra anpassningar

5 a § Om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller, och inte annat följer av 8 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt.

Ovanstående upphör att gälla 2019-07-01 då paragrafen får ny beteckning, 3 kap. 5 §. Lydelsen blir i stort sett densamma med ett tillägg i första meningen; "Om det inom

ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd...". Paragrafen får även ett nytt fjärde stycke med lydelsen; "Detta gäller elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet."

15 kapitlet

Utbildningens syfte

3 § Utbildningen i gymnasieskolan ska utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet och en bas för rekrytering till högskolesektorn.

Gymnasieförordning (2010:2039)

1 kapitlet

Lokala programråd

8 § För yrkesprogrammen i gymnasieskolan ska det finnas ett eller flera lokala programråd för samverkan mellan skola och arbetsliv.

Förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan (Lgy 11)

Lgy 11, 1 Skolans värdegrund och uppgifter

En likvärdig utbildning

I detta avsnitt står bland annat att:

"Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina intressen utan fördomar om vad som är kvinnligt och manligt."

Gymnasieskolans uppdrag

I detta avsnitt står bland annat att:

"Genom studierna ska eleverna stärka grunden för det livslånga lärandet. Förändringar i arbetslivet, digitaliseringen och den tekniska utvecklingen, internationaliseringen samt miljöfrågornas komplexitet ställer nya krav på människors kunskaper och sätt att arbeta. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt vilja att pröva och omsätta idéer i

handling och att lösa problem. Alla elever ska få utveckla sin förmåga att ta initiativ och ansvar och att arbeta både självständigt och tillsammans med andra. Skolan ska bidra till att alla elever utvecklar kunskaper och förhållningssätt som främjar *entreprenörskap, företagande och innovationstänkande* vilka ökar elevernas möjligheter till framtida sysselsättning, genom företagande eller anställning.”

Kunskaper och lärande

I detta avsnitt står bland annat att:

”Elevernas kunskapsutveckling är beroende av om de får möjlighet att se samband. Skolan ska ge eleverna möjligheter att få överblick och sammanhang. Eleverna ska få möjlighet att reflektera över sina erfarenheter och tillämpa sina kunskaper.”

Varje skolas utveckling

I detta avsnitt står bland annat att:

”(…) Skolan ska eftersträva ett bra samarbete med arbetslivet, vilket är viktigt för all utbildning inom gymnasieskolan men av avgörande betydelse för yrkesutbildningens kvalitet.”

”(…)Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot de nationella målen. Detta kräver att verksamheten ständigt prövas och att resultaten följs upp och utvärderas samt att olika metoder prövas, utvecklas och utvärderas.”

Lgy 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Kunskaper

*Under rubriken **Mål** anges bland annat att;*

”Det är skolans ansvar att varje elev

- på ett nationellt yrkesprogram inom gymnasieskolan ges möjlighet att uppnå kraven för en yrkesexamen som innebär att eleven har uppnått en av branschen godtagbar nivå av yrkeskunnande för att vara väl förberedd för yrkeslivet,”

”Det är även skolans ansvar att varje elev som har slutfört ett nationellt program (…)

- tillägnar sig goda kunskaper i de kurser som ingår i elevens studieväg och kan använda dessa kunskaper för vidare studier och i samhällsliv, arbetsliv och vardagsliv,
- kan använda sina kunskaper som redskap för att
 - formulera, analysera och pröva antaganden och lösa problem,
 - reflektera över sina erfarenheter och sitt eget sätt att lära,
 - kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden, och
 - lösa praktiska problem och arbetsuppgifter,
- kan lära, utforska och arbeta både självständigt och tillsammans med andra och känna tillit till sin egen förmåga,
- har kunskaper om samhälls- och arbetsliv"

*Under rubriken **Riktlinjer** anges bland annat att:*

"Alla som arbetar i skolan ska

- ge stöd och stimulans till alla elever så att de utvecklas så långt som möjligt,
- uppmärksamma och stödja elever som är i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd,"

"Läraren ska

- i undervisningen skapa en sådan balans mellan teoretiska och praktiska kunskaper som främjar elevernas lärande,
- se till att undervisningen till innehåll och uppläggning präglas av ett jämställdhetsperspektiv,
- stimulera, handleda och stödja eleven och ge extra anpassningar eller särskilt stöd till elever i svårigheter,
- samverka med andra lärare i arbetet med att nå utbildningsmålen
- i undervisningen utnyttja de kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång,
- i undervisningen beakta resultat av utvecklingen inom ämnesområdet och för undervisningen relevant pedagogisk och annan forskning, och
- organisera och genomföra arbetet så att eleven
 - utvecklas efter sina egna förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga

- får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling,
- får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.”

Lgy 11, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande

*Under rubriken **Riktlinjer** anges bland annat att:*

”Läraren ska

- tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen.

Lgy 11, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.4 Utbildningsval – arbete och samhällsliv

*Under rubriken **Mål** anges bland annat att:*

”Skolans mål är att varje elev

- är medveten om att alla yrkesområden förändras i takt med teknisk utveckling, förändringar i samhälls- och yrkesliv samt ökad internationell samverkan och därmed förstår behovet av personlig utveckling i yrket.”

Lgy 11, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.6 Rektorns ansvar

I detta avsnitt formuleras att rektorn inom givna ramar har ett särskilt ansvar bland annat för att:

- samverkan mellan lärare i olika kurser kommer till stånd så att eleverna får ett sammanhang i sina studier,
- skolans arbete med kunskapsområden, där flera ämnen ska bidra och samordnas så att de utgör en helhet för eleven,

Ämnet Djur

Förordning (SKOLFS 2010:14) om examensmål för gymnasieskolans nationella program,

1 § För gymnasieskolans nationella program ska de examensmål gälla som framgår av bilagan till denna förordning. Dessa mål gäller utöver de

gemensamma kunskapsmål för gymnasieskolans nationella program som anges i förordningen (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan.

I bilagan till ovan nämnda förordning återfinns bl.a. examensmål för Naturbruksprogrammet (NB).

I examensmålen för programmet anges bland annat att:

”För att utveckla naturbrukets olika verksamheter krävs innovativt tänkande, entreprenörskap och företagsamhet. Utbildningen ska därför ge eleverna möjlighet att utveckla dessa förmågor.”

”Stora delar av yrkesområdet regleras i lagar och andra författningar. Utbildningen ska därför ge eleverna kunskaper om dessa bestämmelser.”

”Med utgångspunkt i praktiskt arbete inom naturbruk ska utbildningen utveckla elevernas förmåga att ta initiativ och lösa problem på ett ansvarsfullt sätt. Eleverna ska kunna planera och genomföra arbetsuppgifter samt bedöma arbetsresultat utifrån kvalitet, effektivitet och miljötänkande. Utbildningen ska också bidra till att utveckla elevernas förmåga att använda digital teknik som förekommer inom för utbildningen relevanta yrkesområden. Under utbildningen ska eleverna utveckla praktiska färdigheter som kopplas till förståelse och reflektion. Utbildningen ska ge eleverna möjlighet att ta ställning i etiska frågor och kunna omsätta sina ställningstaganden i praktisk handling.”

”Naturbrukets olika yrkesområden ställer krav på kommunikation och samverkan med andra i olika sammanhang. Därför ska utbildningen bidra till elevernas kommunikations- och samarbetsförmåga. Genom att arbeta med språket i alla ämnen utvecklar eleverna sin förmåga att argumentera och uttrycka ståndpunkter samt att söka, sörja och bearbeta information.”

I ämnesplanen för ämnet Djur i Lgy 11 står inledningsvis bland annat att:

”Ämnet djur behandlar skötsel av djur och anläggningar.(...) Centralt i ämnet är hantering av djur, djurens behov, djuretik samt lagar och andra bestämmelser som reglerar djurhållning av olika slag.”

I ämnets syfte står bland annat att:

”Undervisningen i ämnet djur ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper för yrkesarbete med djur. Den ska leda till att eleverna utvecklar förmåga att sköta djur med utgångspunkt i djurs behov och naturliga beteende samt med vetenskapligt beprövade metoder som grund.”

”Genom praktiska övningar i undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmåga att hantera och sköta djur och anläggningar samt teknisk utrustning.”